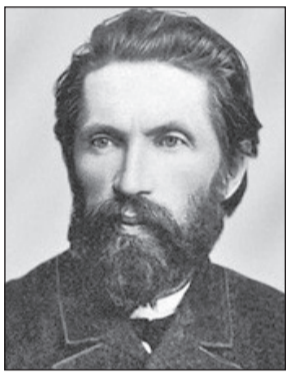

Олександр МІХНО,
директор Педагогічного
музею України,
кандидат педагогічних наук

175 років від дня народження Віктора Кирпичова (1845–1913), вченого, педагога, одного із засновників і першого ректора Харківського технологічного й Київського політехнічного інститутів

Народився Віктор Львович Кирпичов 8 жовтня 1845 у Петербурзі в сім'ї викладача математики військового училища. Закінчив Полоцький кадетський корпус, потім Михайлівське артилерійське училище, два роки служив у Кронштадтській фортечній артилерії. У 1868 закінчив Михайлівську артилерійську академію і з 1869 почав читати в ній курс опору матеріалів. У 1873 стажувався за кордоном – у Німеччині, Бельгії, Швейцарії.

У 1876 В. Кирпичов став професором Петербурзького технологічного інституту. У 1870-ті роки розпочав роботу над курсом опору матеріалів, в якому вдало поєднав теоретичні узагальнення з практичними рекомендаціями і прикладами. Цей курс надав його автору надзвичайної популярності серед інженерів і техніків.

У 1885 йому, професору і військовому інженеру, доручили організувати в Харкові другий (після Петербурзького) в Російській імперії практичний технологічний інститут. Він виконав це і став першим ректором навчального закладу. Під його керівництвом Харківський технологічний інститут швидко завоював високу репутацію.

На початку 1898 В. Кирпичов організує Київський політехнічний інститут і очолює його до 1902. Восени 1900, після закінчення будівництва головного корпусу почав організувати механічну лабораторію, підпорядковану директорів інституту.

В 1902, у зв'язку зі студентськими страйками, після яких студенти першого курсу були відраховані, інститут був закритий до осені. Ці події негативно вплинули на здоров'я В. Кирпичова. Він відмовляється від посади ректора і переїжджає до Петербурга, де його призначають членом ради міністра фінансів, а навесні 1903 –

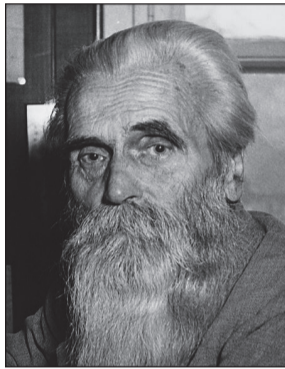
Жовтень 2020. Постаті

головою будівельної комісії Петербурзького політехнічного інституту. До кінця своїх днів він читає курси лекцій з прикладної та будівельної механіки.

Помер Віктор Кирпичов 20 жовтня 1913 р.

Праці В. Кирпичова, присвячені різним проблемам опору матеріалів, механіки та основам конструювання машин, увійшли до золотого фонду вітчизняної технічної літератури.

150 років від дня народження Пауля Гехеба (Paul Geheeb; 1870–1961), німецького педагога

Пауль Гехеб народився 10 жовтня 1870 в німецькому м. Гейза в родині фармацевтів. Після закінчення гімназії продовжив навчання в Берлінському, потім Єнському університетах. Відвідував курси природних, медичних, гуманітарних наук, вивчав богослов'я, філософію, стародавні мови, анатомію, фізіологію, психіатрію й інші науки. Отримавши богословський ступінь, основну увагу став приділяти роботі з дітьми і відчув покликання до педагогіки, а не до діяльності проповідника. Власне педагогічна діяльність Гехеба розпочалася в 1893 з посади вихователя в інтернаті м. Сні для дітей з важкими психічними розладами. Кілька років працював учителем і вихователем в лікувально-виховному закладі м. Вук.

У 1909 на кошти свого тестя, багатого берлінського промисловця Касієра, Гехеб купив Оденвальдську школу (Odenwaldschule). Основним завданням, яке ставив перед собою П. Гехеб, було гармонійне навчання і виховання дітей на лоні природи. Учні жили й навчалися у школі-інтернаті, що розташовувалася в горах, неподалік від містечка Геппенгайм (Гессен). Навчальний рік складався з двох семестрів, між якими були різдвяні канікули. Лише на цей час і на літні канікули учні залишали інтернат. Решту часу вони проводили у школі. До речі, її назва Odenwaldschule походить від назви лісу Odenwald, що оточував школу. В школі працювала і дружина Гехеба – Едіт Касієр, яку називали «душею» шкілі Гехеба. Дівчина з багатої єврейської сім'ї, красива і обдарована, вона, всупереч волі батьків, після закінчення Фребелівських курсів надавала допомогу біднякам берлінських нетрів, працювала вихователкою в дитячому садку в Віккерсдорфі. Пауль Гехеб керував школою до 1933. Оскільки його дружина за національністю була єврейкою, він був змушений емігрувати з сім'єю у Швейцарію, де заснував школу на зразок Odenwaldschule і назвав її «школою людяності» (Ecole d'Humanite).

Помер Пауль Гехеб 1 травня 1961.

Нині Odenwaldschule діє і продовжує традиції гуманного виховання, закладені її засновником. Щоправда Odenwaldschule як навчальний заклад є доступним не для всіх охочих. Навчання у школі, незалежно від класу, коштує 2100 євро на місяць, проте серед учнів є значна частка тих, які вчаться в Odenwaldschule за рахунок фондів підтримки обдарованої молоді. Переважно це круглі сироти або напівсироти, які до Odenwaldschule перебували у дитячих будинках.

250 років від дня народження Йоганна Християна Енгеля (Johann Christian von Engel; 1770–1814), австрійського історика, автора праць про Україну

Йоганн Християн Енгель народився 17 жовтня 1770 в м. Левоча (нині Словаччина). В Геттінгенському університеті вивчав класичну філологію та історію. Серед його наставників був один із фундаторів «норманістської» теорії походження Руської державності Август-Людвіг Шльоцер. Перша самостійна праця Енгеля «Коментар про військову державу, або порівняння спартанців, критян і козаків» (Геттінген, 1790), стала помітним науковим явищем. 1791 Енгель був прийнятий на службу до трансільванської придворної канцелярії у Відні. З 1801 він працював придворним цензором книг. 1812 отримав дворянство й став секретарем трансільванської придворної канцелярії.

Енгель став першим істориком, який використав великий масив оригінальних джерел і по-новому дослідив історію карпатського регіону. Його книга «Історія Галича і Володимира до 1772 р. у контексті австро-угорських суперечок з приводу прав на володіння цим королівством, опрацьована за російськими і польськими щорічниками» (Відень, 1792–1793) була сприйнята як нове слово в історичній регіоналістиці. У 1796 побачила світ його праця «Історія України й українських козаків, а також Галицько-Володимирського королівства».

В передмові до книги Енгель писав: «Україна, з точки погляду території, рівна королівству; це плідна земля, щедро обдарована природою; це – гранична межа між культурною Європою і нецивілізованою Азією, пасовисько й ворота численним азіатським ордам, що намагалися залити Європу, і вже тим самим вона заслуговує на велику уважність. Тепер Україна входить у велику Російську імперію. Але як це трапилося, що вона опинилася під Росією? Як це трапилося, що незалежні козаки знайшлися під московським ярмом? Як це трапилося, що москалям пощастило накинути кайдани козакам, що були свого часу жа-

хом турків, татар і поляків? Як це трапилося, що місце конституційного гетьмана, приналежності до козаків, зайняв московський губернатор? Історія козаків мала також великий вплив на історію Польщі, Швеції і Трансильванії. Без неї не можна уявити собі розквіт і занепад Польщі».

Помер Йоганн Християн Енгель 20 березня 1814 у Відні.

140 років від дня народження Володимира Щепотьєва (1880–1937), українського педагога, музикознавця, фольклориста

Володимир Олександрович Щепотьєв народився 25 жовтня (за іншими даними 25 вересня) 1880 у Полтаві в чиновницькій родині. Навчався спочатку у Полтавській духовній семінарії, згодом у Петербурзькій духовній академії. У 1904 повернувся до Полтави й наступні 13 років віддав викладанню словесності у музичній школі. У 1917 починає працювати у Полтавському вчительському інституті: викладав курси української мови та літератури, російської мови і мовознавства. Паралельно влаштовується працювати на історико-філологічний відділ Харківського університету.

У 1917–1918 співробітничав у журналі «Вільна українська школа», у 1918–1919 разом із М. Рудинським видавав газету «Рідне слово». У 1921–1923 В. Щепотьєв був ректором Полтавського інституту народної освіти. У найскладніший період становлення цього навчального закладу, йому вдалося зберегти не лише досвідчені педагогічні кадри, але й дух традиційної академічної школи з її культом інтелекту і класичних методик.

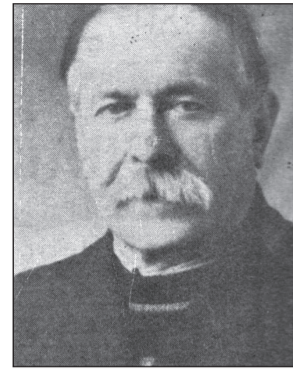
Без В. Щепотьєва неможливо уявити містечке і театральне життя Полтави 1920-х. Маючи витончений літературний і музичний смак, він багато зробив для становлення художніх і театральних колективів, аматорських гуртків міста тощо. Для Полтавського оперного театру переклав п'єсу Е. Золя «Париж», лібрето опер Гуно «Фауст» (1919), Леонковалло «Паяци» (1919), Монюшко «Галька» (1920), Феррарі «Мадонніне намисто» (1925); з французької переклав майже всю поезію Беранже.

У березні 1928 В. Щепотьєв був заарештований у справі СБУ і засуджений до трьох років заслання. У 1934 повернувся в Україну і поселився у с. Веприк Гадяцького району. На запрошення сільбудівців готував співаків для вистав, акомпанував їм на сцені. Завдяки його допомозі, 1935–1936 було поставлено п'єси «Москаль-чарівник», «Наталка Полтавка», «Запорожець за Дунаєм», 1937 – «Пошилися в дурні».

Вдруге заарештований у вересні 1937 за звинуваченням у «висловлюванні контрреволюційних настроїв з націоналістичним ухилом». У листопаді 1937 засудже-

ний до розстрілу. Реабілітований у 1958.

140 років від дня народження Павла Федоренка (1880–1962), українського історика, краєзнавця, педагога

Павло Костянтинович Федоренко народився 30 жовтня 1880 року в с. Янівка Глухівського повіту Чернігівської губернії. Закінчивши початкову і нижчу початкову сільськогосподарську школу на хуторі Воздвиженськ поблизу Ямполя, екстерном склав іспит на звання вчителя початкової школи, а пізніше – на звання вчителя двокласної сільської школи. Це дало можливість розпочати в 1900 вчительську діяльність на Волині, де він працював у початкових сільських школах протягом восьми років. Склав екстерном іспит на атестат зрілості при чоловічій гімназії в місті Острог на Волині, а потім вступив до Київського університету, де протягом 1909–1915 навчався на юридичному, потім – на історико-філологічному факультеті.

Працював на педагогічній ниві до 1946 (у 1916–1930 викладав у Чернігівському вчительському інституті (згодом – Чернігівський інститут народної освіти). Паралельно з педагогічною діяльністю, у більшості випадків за сумісництвом, П. Федоренко працював і в інших закладах. Так, з 1923 до 1934 він працював в архівних закладах міста Чернігова на посадах завідувача історичним архівом і старшого наукового співробітника архіву.

Міжвоєнний період – час найбільш плідної наукової роботи П. Федоренка. Він стає одним із провідних дослідників соціально-економічної історії Лівобережної України XVII–XVIII ст. Чимало праць присвячує історії Чернігівщини. Був головним упорядником «Опису Новгород-Сіверського намісництва 1781 р.», який на початку 1930-х видала Академія наук України.

Як і багато тогочасних українських науковців та культурно-освітніх діячів, Павла Федоренка звинуватили у «контрреволюційній діяльності». Двічі, 1930 та 1934, заарештовували. Обидва рази він був звільнений через брак доказів. Втретє заарештований 1938 і засуджений до п'яти років заслання, яке відбував у м. Казалинськ у Казахстані. Після Другої світової війни П. Федоренко повертається в Україну, продовжує наукову роботу. У 1945–1946 викладає у Конотопському вчительському інституті. В 1946–1948 працює старшим науковим співробітником історико-культурного заповідника «Києво-Печерська лавра». У 1948–1954 – завідувачем відділу, заступником директора Музею історії Корсунь-Шевченківської битви в м. Корсунь-Шевченківський.

У 1959 реабілітований.

Помер Павло Федоренко 5 лютого 1962 в Києві.